

טהרת המים

התבוננות קלה בסדרי הטהרה האמורים בפרק הקודם, תגלה לנו כי האמצעי היסודי להיטהרות מטומאה בנוי על יסוד המים, הטבילה במקוה מים, בכל טומאות התורה נזדקק בתהליך הטהרה לטבילה במקוה מים. אם בטומאת מת, מצורע, זב וזבה, נדה ויולדת, ובעל קרי, ואם כי בטומאות מסויימות נזדקק לאמצעים נוספים כגון הזאת מי חטאת, הזאת דם צפור, וכדו' אך אמצעי יסודי בתהליך ההיטהרות תלוי בטבילה במקוה מים, ואף שאר האמצעים קשורים במים, שהרי אפר הפרה האדומה הושרה במים חיים, ט' קבין בעירוי נטילת ידים כולם קשורים במים.

וכן מפורש ברמב"ם הלכות מקואות פ"א הל' א' "כל הטמאין בין אדם בין כלים בין שנטמאו טומאה חמורה של תורה בין שנטמאו בטומאה של דבריהן אין להן טהרה אלא בטבילה במים הנקוין בקרקע. כל מקום שנאמר בתורה רחיצת בשר וכיבוס בגדים מן הטומאה אינו אלא טבילת כל הגוף במקוה" וכו' יעו"ש.

והדבר צריך הסבר מדוע היטהרות מרוח הטומאה קשורה ותלויה במים דוקא, והאיך יועילו המים לשלוף ולהרחיק את רוח הטומאה השורה על הטמא. ואין לומר כי הדבר נובע מסיבת היות המים בטבעם טהורים יותר, או בתכונת מטהרים, שהרי אדרבא מצינו שטבע המים מסוגלים ורגישים יותר לקבל טומאה. מבואר בהלכה כי משקין טומאתן חמורה מטומאת אוכלין. ואין אוכלין מקבלים טומאה אא"כ הוכשרו ע"י ביאת מים עליהם, ומשקין מעבירין טומאה ממקום למקום וכדו'. מבואר כי עקרון טהרת המים אינו נובע מסגולת טהרתן, אלא מתכונה מסויימת הגורמת לסילוק הטומאה, והדבר צריך ביאור. ואפשר כי הבנת ענין זה תפתח לנו פתח להבנת פרטי הדינים והתנאים הנדרשים בדרכי הטהרה והרחקת הטומאה.

הנה מחוקי הטבע שחקק הבורא בעולמו, כי יסוד כבד נמשך למטה ויסוד קל נמשך למעלה. ע"כ כל הבא מיסוד האדמה נמשך למטה, ואם נזרוק אבן למעלה הרי בכלות כח הזריקה תשוב האבן ותפול למטה, וכן כל הבא מיסוד המים נמשך למטה, ואם נזרוק מים למעלה בגמר כח הזריקה ישובו המים ויפלו למטה. המים בכל מקום שאין מחיצות המגבילות אותם נמשכים וזורמים למטה עד שיתקלו במחסום העוצר אותם. לעומת זאת יסוד האויר נמשך למעלה ואם נוריד אויר מתחת לעפר או מתחת למים אזי בכלות הכח העוצר ישוב ויצוף למעלה. וכן יסוד האש נמשך למעלה ואם נדליק נר תהי' להבתו נמשכת למעלה כאמור.

ובטעם הדבר מבואר בספר הברית ח"א, כי כלל ידוע הוא שכל חלק נמשך אל מקורו, אל השלם שלוקח ממנו, כשם שכל בן נמשך אל הוריו מולידיו. והנה הבריאה נבראה בצורה כדורית עולם בתוך עולם כדור בתוך כדור כגלדי הבצל המכסים ומקיפים האחד את השני, וזאת מן הנקודה המרכזית של כדור הארץ עד שמי רום, ואף יסודות כדור הארץ נבראו כך כאמור. הכדור הפנימי הוא יסוד העפר, מעליו כדור המים המקיפו (ולהוי ידוע כי כדור המים אמנם הקיף את כל כדור הארץ עד שגזר הבורא בששת ימי בראשית "יקוו המים ותראה היבשה" כדי לאפשר מציאות חיים ביבשה) עליו כדור האויר המקיפו, ועליו יסוד האש המקיפו.

לפי"ז מובן כי כל הבא מיסוד העפר נמשך אל יסודו, וע"כ אם נזרוק אבן באויר תחזור וימשך לאדמה. וה"ה אם נזרוק מן המים באויר יחזרו וימשכו אל יסוד המים הוא האוקיינוס וע"כ כל הנחלים הולכים ונמשכים אל הים. אך האויר אם נזרקהו מעל האדמה לא ישוב אלא יתפשט לצדדים ברוח כי כאן מקומו ומקורו. ברם אם נוריד אויר מתחת ליסוד האויר באדמה או במים ימשך למקורו וישוב ויצוף לאויר העולם. אך אם נדליק אש לא ישאר באויר ויתפשט לצדדים אלא ימשך למעלה כי שם מקומו ומקורו בכדור האש שמעל כדור האויר. ואכמ"ל.

ברם אפשר גם להסביר חוק טבע זה שברא הבורא עפ"י עקרון משקל הכובד, שכל הקל מחבירו נלחץ ונדחק על ידו ונשלף ממנו והלאה, ע"כ האויר נשלף ומשתחרר מן המים, והאש מן האויר, בכל אופן דבר ברור ומוסכם, אף נראה בחוש, כי אויר אינו יכול לשהות בתוך המים אלא נשלף ומשתחרר מיד אם אין דבר המעכבו.

מעתה זכינו לטעם נפלא בהגיונו הטבעי בסיבת תלות הטהרה מטומאה ביסוד המים בדוקא בכל צורתיו ולכל שלביו. כי כאמור ענין הטומאה הוא רוח טומאה השורה על הטמא כתוצאה מן החדלון והמות היחסי. וא"כ כדי להשתחרר ולהטהר מרוח זו השורה קשורה ומלפפת את הטמא. העצה היעוצה היא להכנס למים, ואזי רוח הטומאה תשלף בהכרח ותצא ממנו כחוק האויר לצאת במים. וממילא נטהר מן הטומאה.

אלא שלכאורה יש להקשות שהרי הסברנו לעייל שגם הטהרה היא רוח, וא"כ בהכנס האדם למים הי' לה לרוח הטהרה אף היא להשלף מיד ממנו, ובהיות רוח הטהרה המקור למהות החיים היא רוח החיים, א"כ הי' לו למות מיד. זה אינו, כי בכל זאת הבדל יסודי יש בין רוח הטהרה לרוח הטומאה השורה באדם, רוח הטהרה נמצאת בתוכו והיא חלק ממהותו, אך רוח הטומאה שורה עליו ומלפפתו, וע"כ תשלף ותצא בתוך מים. והראי' שהרי דבר שהוא מקור הטומאה ומהותה כגון מת עצמו, אמנם לא תועיל לו טבילה במים להטהר ולהשתחרר מן הטומאה. מאחר והטומאה בתוכו והיא חלק ממהותו. ונאמר הטובל ושרץ בידו לא עלתה בידו הטבילה להטהר מן הטומאה. אם כי אמת הדבר שאף רוח הטהרה עלולה לצאת ולהשלף מן האדם בתוך המים, אלא מאחר ורוח הטהרה נמצאת בתוכו ובמהותו יארך הדבר יותר זמן ולא תצא מיד. כי האדם אשר ישהה במים זמן מסויים שוב לא יוכל לעצור רוחו בקרבו, ואזי רוחו תצא ממנו ויטבע וימות. אך רוח הטומאה הנמצאת עליו ומלפפתו תצא ותשלף מיד כאמור.

משל למה הדבר דומה. הנה ידוע כי בכל חומר ישנם נקבוביות אויר, כי ככל שיהי' החומר מוצק בכ"ז יש בו חלק מיסוד האויר (ובספר הברית האריך לפרש כי בכל חומר יש אחוזים מסויימים מכל ארבעת היסודות, אלא שמהות החומר נקבעת לפי גודל האחוז של כל יסוד, ואם האחוז הגבוה הוא מן העפר נקבע חומר זה מיסוד העפר, ואם האחוז הגבוה הוא מיסוד המים נקבע חומר זה מן המים. ואכמ"ל) ובכל זאת אם משקעים את החומר הנ"ל במים לא יצופו הבועות שבנקבוביות מעל המים, אך באם החומר חלול ונמלא את

חללו באויר ונשקעו במים אזי יצוף מיד האויר מעל המים, בהסיר ממנו את המונע עלייתו. אם כי אף החומר עצמו בהיותו זמן רב במים ירקב וישתחררו בוועות האויר מן המים. והטעם כאמור כי האויר שבחומר הוא חלק ממהות החומר והרכבו וע"כ אינו יוצא מיד מהמים, אך אויר זר שכונס בתוך החומר יצא מיד בהשקעו במים ויצוף למעלה.

נמצא כי הטעם להיות המים הבסיס להטהר מן הטומאה, כי רוח הטומאה נשלף ויוצא בתוך המים כחוק הטבע שאויר הקל מן המים נשלף ויוצא ממנו. אלא שכלל שהטומאה חזקה יותר כן נזדקק לסדרי טהרה מסיבית ומקיפה יותר במים. וכגון בטהרה מטומאת מצורע וזב נזדקק למים חיים מי מעיין. ולא די במי גשמים, ובנדה נצטרך בטבילה במקוה מים של מ' סאה. ובטומאת קרי די בעירו ט' קבין מים בבת אחת, ובקומו משנתו דיו ברביעית מים ג' פעמים לסירוגין על הידים. ובעשיית צרכיו מספיק בעירו אחד על ידיו. ובנגיעה במקומות המטונפים או בשהייה במקומות המטונפים די בשפשוף בדיעבד וכו' וכו'.

והטעם כי בטומאה חמורה תלפף אותו ותדבק בו ונזדקק לטבילה בתוך המים להסירה. אך טומאה קלה תרחף עליו קלות 'אף בעירו' תסתלק מעליו. ובטומאה קלה יותר תתרכז ותרחף אך כקצות הגוף בידיים וע"כ די בעירו על הידים לסלקה, וכו' כאמור.